

REC BILTEN

BROJ 20 • GODINA V • LETO 2006 • KOSOVO

REGIONALNI CENTAR ZA ŽIVOTNU SREDINU ZA CENTRALNU I ISTOCNU EVROPU
KANCELARIJA NA KOSOVU

Promovisanje Akcionog Plana Kosova za Životnu Sredinu

TEMA ■ 3

Grmlja zaštićena zona?!

TEMA ■ 8

Ver

THE REGIONAL ENVIRONMENTAL CENTER

Sida

Regionalni Centar za životnu sredinu za Centralnu i Istocnu Evropu (REC) je neutralna neprofitna organizacija osnovana 1990 god. od strane SAD, Evropske komisije i vlade Madjarske. Misija REC-a da pomazu u rešavanju ekoloških problema u centralnom i istocnom delu Evrope i da podstice put ka održivom razvoju. Centar ispunjava svoju misiju kroz saradnju sa nevladinim organizacijama, vladama i ostalim interesnim grupama omogućavajući razmenu informacija i zalaganje za učešće javnosti u donošenju odluka vezanih za životnu sredinu

REC Kosovo/a:
 Direktor kancelarije:
 ZEQR VESELAJ
 Projekt Manager:
 MERITA MEHMED
 Projekt i Finansiski
 Officer:
 PRANVERA FIRZA
 Ofis Asistent:
 NAIM ARIFAJ

“REC BULETIN” JE PERIODICNA PUBLIKACIJA REGIONALNOG CENTRA ZA ŽIVOTNU SREDINU KANCELARIJA NA KOSOVU”

Kontakt
 REGIONALNI CENTAR ZA ŽIVOTNU SREDINU
 KANCELARIJA NA KOSOVU
 P. fah 160, Suncani Breg,
 Ulica III, Lamela 26
 Priština, Kosovo
 TEL/FAX: + 381 38 552 123
 E-MAIL: info@kos.rec.org
 WEB: http://kos.rec.org

SADRŽAJ

■ VESTI SA KOSOVA

AKCIONI PLAN KOSOVA ZA ŽIVOTNU SREDINU	3
PROMOVISANJE KOSOVSKEG AKCIONOG PLANA ZA ŽIVOTNU SREDINU	4
POKRET ZELENIH KOSOVA.....	11

■ VESTI IZ REC-A

PROJEKAT - POBOLJŠANJE PRAKSI IMPLEMENTIRANJA AARHUS KONVENCIJE	5
ISTRAŽIVANJE NEVLADINIH ORGANIZACIJA ZA ZAŠTITU ŽIVOTNE SREDINE	7
URBANIZAM I SREDINA.....	8
TRENTUTNE PREPREKE DO SAMOODRŽIVOG MENADŽMENTA RESURSA	12

“KAMPANJA ZA INFORMISANJE JAVNOSTI”

Cilj kampanje je da informise siroku publiku u pet regiona Kosova sa procesom Akcionog Plana za Životnu Sredinu, efektivna, ulogom gradjana, opstina, vlada i biznisa.

Akcioni Plan Kosova za Životnu Sredinu

Posle 18 mesečnog rada oko 80 kosovskih eksperata, po prvi put je pripremljen Akcioni Plan Kosova za Životnu Sredinu 2006-2010.

Pripremio: Dr.sc. Zeqir Veselaj

Projekat Plana bio je nastavak podrške Švedske Vlade, koja je prethodno podržala i izradu Kosovske Strategije za životnu sredinu, koja je usvojena od Vlade Kosova Jula 2004g. Ova je Strategija odredila prioritete nad kojim se zasniva delovanje na životnu sredinu na Kosovu u 10 godišnjem periodu, i koja se treba operacionalizirati sa jednim 5 godišnjim akcionom planom. Treba istaći da još na početku nije bilo lako za sve nosioce sastavljanja Plana kada se uzme u obzir: da se po prvi put radi jedan sličan dokument, veoma nove i fragilne strukture Ministarstva, ograničen broj eksperata na određenim poljima, prvenstvo sredine na politikama zemlje, nedovoljan pristup nekih institucija prema procesu itd. Ali sa jednim permanentnim radom koji se oslanjao na «learning by doing», poželjnoj saradnji radnih grupa, jednu izvanrednu asistenciju, zasnovanom u sličnim iskustvima i veoma bliskom saradnjom sa međunarodnom konsultantnom postignut je završetak jednog procesa koji je na početku izgledao kao jedan posao koji prema nekih skepticima „bolje da se ostavi nekoj međunarodnoj kon-

sultantnoj kompaniji jer nismo spremni za slične poslove“.

Važno je istaći da je dokument Plana jedan proizvod kosovara jer je izrađen od kosovskih stručnjaka, jedan je pragmatičan dokument, zasnovan na realnim okolnostima pod kojima prolazi Kosovo.

Plan je jedan dokument koji sadrži u sebi 16 sektora sredine elaborirani zasebno. Svaki sektor sadrži jedan raspored koji počinje jednim veoma kraćim opisom postojećeg stanja, postojećem zakonskom okviru, prvenstvenim problemima za tretiranje u sektorima, objektivima, merama i konkretnim aktivnostima. Jedna studija za ovaj završni Plan daje brojku od 23 objekta, 48 mera i 163 aktivnosti u 5 godišnjem periodu. Svaka aktivnost je definisana uz nivo tretiranja, uključujući i ključne aktere mogućeg izvora finansiranja međusobnoj povezanosti aktivnosti sa drugim sektorima i na kraju jasni indikatori na osnovu čega posle 5 godina biće ocenjeno nivo ispunjenje Plana.

Iz jedne analize o Planu proizlazi da najveći broj aktivnosti za idući 5 godišnji Plan predviđeno za sektor biodiverziteta i menažiranju šumom (po 14), zatim u energiji, rudnicima i industriji (po

13), menažiranju otpadaka (11), vazduha, javnom zdravstvu i poljoprivredi po 10 itd.

Analizirajući područja na kojima će se najviše raditi proizlazi da 28 % aktivnosti trebaju biti usredsređene u sastavljanju sektornih politika sredine kao: sektornih strategija, posebnih planova, izveštaji, katastri, inventari itd, zatim dolazi priprema i usklađivanje zakonodavstva sredine sa 15 %, podizanje ljudskih kapaciteta sa 9 %, podizanje institucija 9 % itd., ovo predstavlja jedan logičan raspored aktivnosti za godinu koja sledi što znači da odgovorne institucije treba sastaviti i utvrđivati njihove politike za svaki sektor, na osnovu ovih politika da podižu zakonodavstva za njihovu realizaciju, da podižu ljudske i institucionalne kapacitete za sprovođenje politike i zakonodavstva. Ovo će osigurati jedan efikasniji i održivi sistem za rešavanje mnogih problema sredine na Kosovu i najviše će olakšati put prema integracijama. Sredina je jedna od osnovnih područja i najtežih koja jedna zemlja treba da ispuni za integrisanje u EZ. Ovaj izazov ne trebaju ignorisati nikako ni kosovske institucije nezavisno da danas ova činjenicu dokumentira nivo prioriteta dosadašnjih vlada kao i

njegovu neobuhvaćanje u spisak standarda za Kosovo. Konkretni slučajevi sa poslednjeg bloka zemalja koja su učlanjena u EZ za 2004g. pokazuju da treba veliki trud, zalaganje i velika finansijska sredstva za ispunjenje standarda u sredini (samo uz napomenu da je Sloveniji ovo koštalo 2.7 milijarda dolara).

Za svaki sektor Plana je pripremljen jedan spisak prioriternih projekata, u obliku projekt-koncepta na dve kratkim stranama koja će kasnije biti razređene na

manjim projektima zavisno od finansijske podrške iz domaćih izvora ili potencijalnih stranih donatora. Ukupan iznos projekata prioriternog spiska u dokumentu kreće se oko 15 miliona €. Treba istaći da je ovo samo prvi spisak projekata nakon koje će uslediti drugi projekti koji proizilaze iz drugih aktivnosti Plana. Posebno je važno istaći da u ovom spisku projekata prednjači sektor menažiranja otpadaka sa 5.9 miliona €, zatim sektor šumarstva sa 2.9 miliona €, menažiranje

kvaliteta vazduha sa 2.1 mil.€, energetika 1.2 mil.€ itd.

Akcioni Plan Kosova za Životnu Sredinu, finansiran od Švedske Vlade i sastavljen od eminentnih postojećih stručnjaka sredine na Kosovo, je pripremljen imajući podršku i savetodavstvo iz međunarodne ekspertize.

Sada ostaje vladi a posebno Ministarstvu Sredine i Prostornog Planiranja kao nosioca implementacije projekta ovog Plana, da izdejtstvuju, da ovaj dokument zaista ne ostane samo kao Plan.

Promovisanje Kosovskog Akcionog Plana za Životnu Sredinu – sastavljen prvi put na Kosovu

Pripremila: Merita Mehmed

Poslednji događaji u okviru ovog projekta bili su Konferencija sa Donatorima i Završni Susret.

Konferencija sa donatorima je održana datuma 5 Juna 2006, Dana Međunarodne Zaštite Sredine. Na ovom susretu bili su prisutni skoro svi predstavnici donatorskih organizacija na Kosovu, obuhvativši predstavnike Svetske Banke, Evropske Agencije za Izgradnju, USAID-a, UNDP-ja i drugih organizacija, kao i predstavnici diplomatskih kancelarija na Kosovu. Prisutni su veoma pozitivno ocenili plan delovanja, istekavši da će on mnogo pomoći u određivanju njihovih strateških ciljeva i alociranje fondova na način da se ispunjavaju prioritne identifikovane potrebe od Ministarstva Sredine i Prostornog Planiranja kao i ostala Ministarst-

va uključene u sastavljanju plana. Nisu izostali ni obećanja da su donatori i diplomatske kancelarije spremni i da imaju volju da i u budućnosti pomažu razvoju sredine na Kosovu.

Osim Konferencije sa Donatorima, datuma 12 Juna 2006, održan je i završni sastanak. Ovaj sastanak služio je kao jedna mogućnost za zahvalnost svim onima koji su na neposredno doprineli u sastavljanju Plana Kosova za Razvoj Sre-

dine kako bi predstavili završni dokumenat pred jednim širim spektrom odgovornih strana u polju sredine. U ovom susretu bili su pozvani i predstavnici Ministarstva, opštinski službenici za sredinu, NVO, nezavisni eksperti i predstavnici Univerziteta.

U ovom susretu učestvovali su i članovi Task Force, odnosno permanent sekretari ministarstava koji su pokazivali podršku njihovih ministarstva za implementaciju plana.

Projekat - Poboljšanje Praksi Implementiranja Aarhus Konvencije

Pripremila: Merita Mehmed

Datuma 7-9 Juna, u lepom gradu Budve, održan je drugi regionalni susret u okviru ovog projekta.

Za razliku od prvog regionalnog susreta, ovaj je susret bio mnogo praktičniji i usredsredio se u raz-

meni iskustava i postignutih rezultata tokom implementacije projekta i realizovanju pilot projekata u dotičnim mestima.

Prvog dana ovog susreta delegacije iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Kosova, BRJ Makedonija, Srbija i Crna Gora predstavile

su dosadašnje završene aktivnosti kako na nivou lokalnog autoriteta tako i na one centralne, kao i na polju delovanja NVO-a. Drugi deo susreta bio je dizajniran na način da se dostignu što bolja saznanja sa dobrim praksama i metodama za što efikasnije realizovanje učešća javnosti u donošenju odluka. Vežbe i timski radovi realizovani tokom susreta zasnovane su u pilot projektima koji su u toku realizacije po mestima učesnika u projektu. Posebna važnost je posvećena i pripremanju plana za javno učešće i drugih značajnijih faktora kako bi omogućili što bolje i svrsihodnije učešće u donošenju odluka za okolinu.

Pripremila: Merita Mehmed

Rajonalni Program za Rikonstrukciju Životne Sredine (REReP) je glavna komponenta životne okoline Pakta Stabilnosti u Južno-Istočnoj Evropi. REReP je početak Jugo-Istočne Evrope koja je formirana od istih država u rajonu – obuhvatajući, Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Makedoniju, Rumuniju, Srbiju i Crnu Goru, kao i Kosovo (pod UNMIK Administracijom).

Datuma 23 juna, u Budimpešti održan je vandredan sastanak Task Forca, za nove investicije u životnoj sredini u Južno-Istočnoj Evropi. Agenda je bila ispunjena prezentiranjem projekata koji su realizovani u rajonu, nove mogućnosti za investiranje u životnoj sredini, razgovaralo se o glavnim problemima koji usporavaju razvijanje investiranja u oblasti životne sredine; donacije, tenderi, planovi bilateralnih donatora i ostalih inostranih investitora za JIE. Potom su predstavljene i aktivnosti u ovoj širokoj oblasti. Prestavnici Kosovske delegacije prezentirali su aktuelne i glavne Projekte za Investicije u Infrastrukturi Životne Sredine, i njihovu aktuelnu situaciju.

Poboljšanje vrednosti aktualnog vazduha u termocentralama Kosova A i B

- Lansiran je tender za elektro filter, koji ce kostati 2-4 Mil.EUR.;
- Revitalizacija elektro filtera B1 je u završnoj fazi
- Uzastopno monitoriranje vazduha zbog termoelektrane Kosova A i B je svakako potrebna

Rehabilitacija deponije pepela u termocentralama Kosova A i B.

- 5.5 Mil. EUR je donacija Svetske Banke za realizaciju ovog projrka.

Rehabilitacija i zatvaranje rudnih zona u IPM - Trepča

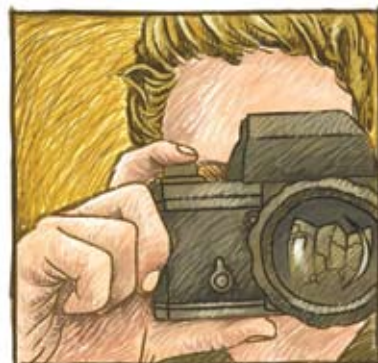
- Implementacija projekta započeta u maju 2006 i treba se završiti do decembra 2006

Impianti uređai za tretman kanalizacije

- Status kompanija nije jasan, i proces privatizacije se odvija sporo.
- Saradnja donatora- granti, su glavne opcije za financiranje

Kada se govori o glavnim poteskocama za realizaciju investicija u infrastrukturu životne sredine moze se reci da su sledeci problemi slični u svim zemljama u regionu, kao sto su: ne zadovoljna primena zakona, nedostatak integrisanog pristupa, ne dovoljan prioritet od donosioca odluka i političara, nedostatak lobus sile, ekonomska situacija, male opštine sa malim finansijskim kapacitetima, dilema oko decenaralizacije protiv konsolidacije, niski procenat budžeta za redukaciju zagađenja, ne postoji metodologija za indetifikaciju i menadžiranje vandrednom opasnošću, problemi oko imanja, ostareli dokumenti i bez finansijske ili strategije za razvoj, nedostatak metodologije za analizu alternativa.

Preporučene i diskutovale se oko mogućnostima za tretiranje pomenutih problema:

- Poboljšanje međusobne saradnje opština, nacionalne i regionalne administracije, uvođenje inicijativa od nacionalnih autoriteta za razvoj projekata i investicija.
- Decentralizacija funkcija za životnu sredine kako bi javne službe mogli indetifikovati ko je direktno odgovoran za projekat
- Projekti za investicije unutar infrastrukture životne sredine treba da budu obuhvaćeni u totalni budžet lokalne vlade
- Projekti opština treba da dostignu da povrtak kosta koji su koristili

Predstavnici Evropske Komisije predstavili su Instrument koji je tek nastao, Pomoć pred –ulazak u EU (Instrument for Pre-accesion Assistance (IPA)), kao vrsta pomoći za države koje su kandidati da postanu članice EU. Ovaj Instrument financiranja, posle usvajanja okvira rada, zameniče Instrumente Phare, ISPA, SAPARD he CARDS i pokrivaće V osnovnih komponenta, koje su: Komponenta za Asistenciju za Tranziciju, Regionalni Razvoj, Razvijanje Ljudckih Resusa i Ruralni Razvoj.

Sva mesta u regionu koji su u putu da se kandidisu, gde se nalazi i Kosovo, ovaj instrument daće podršku procesu za stabilizaciju – asocijaciju, i omogući ce upotrebu fondova od prve dve komponente dodeljene u ovom instrumentu.

U sklopu REReP Programa, REC je pripremio novu publikaciju o aktuelnoj situaciju životne sredine e JIE. Ovaj sažetak je pripremljen u saradnji sa ministarstvima za životnu sredinu tih zemalja i sa liderima Evropske Unije za životnu sredinu.

Celu publikaciju možete naći na:

http://www.rec.org/REC/Programs/REREP/docs/rerep_country_profiles.pdf

REC pokrenuo istraživanje nevladinih organizacija za zaštitu životne sredine kao prvi korak u četvorogodišnjem programu podrške

REGIONAL ENVIRONMENTAL CENTER

Pripremila: Merita Mehmed

Regionalni centar za životnu sredinu za Centralnu i Istočnu Evropu (REC) i Švedska međunarodna agencija za razvoj i saradnju (SIDA) su u aprilu 2006. godine pokrenuli ambiciozan projekat podrške nevladinim organizacijama nazvan SECTOR: Supporting Environmental Civil Society Organisations / Podrška nevladinim organizacijama za zaštitu životne sredine u Jugoistočnoj Evropi. Cilj aktivnosti u ovom projektu jeste promocija razvoja vitalnog i demokratskog nevladinog sektora u zemljama Jugoistočne Evrope, koji bi mogao pozitivno da utiče na društvo u pravcu ostvarivanja principa održivog razvoja i pomognu unapređenju uslova života u urbanim područjima. Korisnici ovog projekta biće nevladine organizacije iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske, BJR Makedonije, Srbije i Kosova (teritorija pod privremenom administracijom UN-a).

Prvi korak je sprovođenje široko zamišljenog istraživanja kako bi se obnovio postojeći REC-ov popis nevladinih organizacija usmerenih na problematiku zaštite životne sredine, te da bi se definisao njihov status, potrebe i problemi s kojima se susreću organizacije civilnog društva u Jugoistočnoj Evropi. Od ovog se istraživanja očekuju dva konkretna rezultata. Prvi je taj da će se organizacijama civilnog društva omogućiti uključanje u novi direktorijum organizacija koje se bave problematikom životne sredine na nacionalnom i regionalnom nivou. Rečeni direktorijum služi kao važan izvor informacija za sve pojedince i grupe zainteresovane za teme zaštite životne sredine, kao i za aktivnosti koje se u vezi s tim sprovode u zemljama Jugoistočne Evrope. To je ujedno i baza podataka na web stranici REC-a s najvećim brojem zabeleženih zahteva za pretraživanjem. Članovi organizacija civilnog društva, državni službenici i preduzetnici, naučnici i novinari koriste ovaj direktorijum, komuniciraju s organizacijama čiji su kon-

takt podaci onde navedeni, čiji je zajednički interes pronalaženje mogućih partnera za razvijanje i sprovođenje zajedničkih projekata. Poslednja verzija REC direktorijuma štampana je 2001. godine, pa se obnavljane ove publikacije nameće kao važan i opravdan zadatak.

Na drugom mestu rezultati istraživanja će poslužiti za pripremu i planiranje drugih oblika podrške koje obezbeđuje SECTOR program, naime: alat za procenu organizacionih kapaciteta OCD (organizacija civilnog društva); program dodele finansijske pomoći za projekte fokusirane na aktivnosti u urbanim zajednicama i u oblasti održivog razvoja; pomoć u formiranju i radu mreža OCD i obezbeđivanje obuke za ključne veštine kojima bi se povećao broj aktivnosti ekoloških grupa u lobiranju, zastupanju i učešću u donošenju odluka. Ove pomoćne aktivnosti već su u pripremi i biće promovisane krajem 2006. godine. Njihov konačan oblik u velikoj meri će zavistiti od rezultata istraživanja.

Pozivamo sve zainteresovane organizacije da uzmu učešća u istraživanju tako što će popunjeni upitnik dostaviti REC Kancelariji u Pristini. Rezultati će biti štampani u sledećem izdanju NVO direktorijuma i koristiće se za promociju aktivnosti ekoloških udruženja u Jugoistočnoj Evropi, kao i efikasniju promociju njihovih potreba. Primerak upitnika možete dobiti na vaš zahtev (pogledajte kontakt ispod teksta) ili ga možete preuzeti na adresi <http://kos.rec.org> Molimo vas da popunjeni upitnik pošaljete koordinatorima najkasnije do 18 jula 2006. godine na adresu mmehmed@kos.rec.org ili info@kos.rec.org Za dodante informacije možete kontaktirati: Merita Fazliu Mehmed, projekt menadžer Regionalni centar za životnu sredinu, Kancelarija u Pristini

Tel/Fax: 038 552 123

E-mail: mmehmed@kos.rec.org ili info@kos.rec.org

Urbanizam i Sredina

Pripremio: Hysen Ibra

Sekretar Pokreta Zelenih Kosova

Živimo u vremenu, u kojoj se izgradnja, obnova i rekonstrukcija naselja, restauracija i održavanje monumentalnih, prirodnih i kulturnih nasleđa, zaštita, revitalizacija, negovanje i unapređenje životne sredine jesu ključni faktori opstanka, zdravlja i ljudskog blagostanja i održivog razvoja (ekonomskog, socijalnog, ekološkog, naučnog i tehničko-tehnološkog), usklađenog razvoja, smanjenje nezaposlenosti i razlike u razvoju među siromašnih i bogatih kao i sigurna osnova za život, za posao, obrazovanje i rekreaciju građana danas a posebno sutra. Zbog ovih važnijih i raznovrsnih razloga je od velikog interesa da se donese i poštuje regulativa pravnog planiranja i u regulativi rešenja naselja i prostora odnosno životne sre-

dine, da se stvori svest, savest i da se striktno primeni odgovornost, kako institucionalna tako i uporedo sa slobodama i pravima čoveka demokratskog sistema.

Institucionalni nedostaci organizacija zaštite regionalnog parka „Grmija“

Nedostaci i nesprovođenje zakonskih odredaba institucija opštine Priština ogledaju se već na startu u zaštiti regionalnog parka „Grmija“. Prvo „Grmija“ ne može se nazvati „kompleks“ jer nije naselje nego samo šumski prostor (šuma). Znači imamo jednu sasvim pogrešnu definiciju. Prema članu 4. odluke „način korišćenja i izgradnja (a ne podizanje) raznih objekata uređuje se samo na osnovu programa korišćenja, unapređenja i zaštite regionalnog parka“. Do sada opština Priština i nijedna druga institucija Kosova nije napravila nacrt, odnosno usvojila

program za regionalni park „Grmija“. U najmanjoj meri nisu utvrđene njegove granice, nisu uradili namenu zaštite u okviru parka. Bez ovih minimalnih aktivnosti za zaštitu regionalnog parka „Grmija“ određene institucije opštine Priština i Kosova učinili su težak prestup zakonskih odredaba i oštetili interes građana i institucija ove opštine i šire. Jer prema članu 4. Zakona za zaštitu i razvoju prirodnih resursa i resursa stvorenih radom u ljudskom prostoru („službeni list Kosova“ br.39/1988), „institucije, preduzeća i građani imaju prava i obavezu da obezbede uslove za zaštitu i razvoj prirodnih vrednosti i one stvorenih u prostoru“, u konkretnom slučaju učinjen je prestup u principu po članu 5. i Zakonu o zaštiti sredine br.2003/8.

Prema Institutu za zaštitu prirode Kosova pre 23 marta 1989, u okviru „Grmije“ bili su izgrađeni ovi objekti: Zgrada Protokolarnog Administrativnog Centra Skupštine Kosova (sada je porušeno za vreme rata), zgrada starog hotela pri šumi Grmija (oštećena za vreme rata i porušena nakon nje), dečje odmaralište (posle rata radi restoran „Freskija“) i jedini objekat koji ima istu namenu kao i ranije i posle

rata je restoran „Vila Grmija“.

Najdrastičniji slučaj institucija opštine Prištine i Skupštine Kosova do sada u regionalnom Parku „Grmija“ je kada Uprava za Planiranje, Urbanizam i Građevinarstva SO Priština sa rešenjem br.05 – 350-8645 datuma 19/04/2005 dozvoljava ulagaču – Skupštini Kosova obavljanje pripremnih prethodnih radova za izgradnju investivnog objekta na određenoj lokaciji sa odlukom SO Prištine.

Drugi slučaj je kada u košarkaškom terenu između staze za sport i rekreaciju građana i ispod postojećeg objekta dozvoljeno jednoj firmi da izgradi objekat čiji su temelji otvoreni. I ovaj postupak takođe je u suprotnosti sa svakom normom. Kao prvo za regionalni Park „Grmija“ nije izdat prostorni plan za posebne zone a ni Ministarstvo za Sredinu i Prostorno Planiranje nije pripremlilo projekt-planove za posebne zone u skladu sa članom 12. Zakona o Prostornom Planiranju Kosova, br.2003/14 a nije ni usvojen program za korišćenje, unapređenje i zaštitu regionalnog parka „Grmija“ shodno članu 4. Odluke o stavljanju pod zaštite („službeni list Kosova“ br.43/1987). Znači apsolutno ne postoji pravno -

urbanistička osnova za izgradnju investivnog objekta od strane ulagača o kojem je reč. Nedostatci i teški prestupi u pravno-urbanističkoj regulativi je da je lokacija u kome su započeli radovi još uvek se gradi u suprotnosti sa opštim interesom za katastralne parcele br.264 i 269, evidentiranih u posedovnom listu br.168 katastralna opština Sofalija, što znači da blokira i sprečava put za korišćenje ski-žičaru i odlazak građana do izvora odnosno do pitke vode. Objekat ne može biti inkorporiran u prostoru i nalazi se u zoni gde nije dozvoljena gradnja. Zatim su posećene i još uvek se seču drveća veoma kvalitetno što nije dozvoljeno ni jednim civilizovanim pravnim aktom. Sa druge strane puta (vizavi) postoji adekvatna lokacija gde je postojao izgrađeni objekat za potrebe institucija Kosova samo treba očistiti i početi građevinski radovi bez posledica oštećenja ili smetnji. Za ovu lokaciju Institut Kosova za Zaštitu Prirode datuma 29.04.2005 daje veoma dobro mišljenje kada kaže:

„ a) Protokolarni Administrativni Centar Skupštine Kosova može biti izgrađen u lokaciji gde je i ranije bio objekat koji je služio za potrebe Skupštine i Vlade Kosova (nalazi se na III stepenu zaštite gde je dozvoljena izgradnja) dok zona gde se izgradi objekat nalazi se u II stepen zaštite gde nije dozvoljena izgradnja.

U svim državama sveta, gde se vodi jedna prava prostorna-urbanistička politika prema ambijentu kao prvo daje se važnost pravoj izgradnji, obnove i racionalno korišćenje prirodnog bogatstva (zemlje, šuma, monumentalna nasledstva, vode, vazduha i biodiverzitet itd.). Korišćenje bogatstva i vrednosti da budu u skladu sa okolinom, racionalno i naspram opšteg interesa zona sa posebnom destinacijom, posebno treba imati pažnje da izgrađeni objekat ili ostali poslovi, da ne unište, degradiraju i zagade okolinu, kao i da ne izazovu nepravilnosti blokade za grad.

Protiv ovog slučaja usprotivili su se odnosno podigli glas nevladine organizacije (NVO), Partija Zelenih Kosova, Penzionerske Organizacije i Kosovskih Invalida i Savez Zelenih Kosova, kao i građani istakavši: „Vladina zgrada se gradi u srcu zastićenog pejzaža, stvarajući veliki rizik za ekosistem i planinskog masiva i opadanje biodiverziteta zone, i davanje mogućnosti da se i „Grmija“ pretvori u jedan nezakonski kontejner gradnje. Ostalo je nerazjašnjeno

kako i ko je doneo odluku za realizaciju detaljnog idejnog projekta, da li je ocenjivanje uticaja sredine oko projekta pre izdavanja građevinske dozvole kao što nalaže Zakon za Zaštitu Sredine itd.

Drugi degradiran postupak i zagađivač u „Grmiji“ koji je štetan za park, je gomila zemljišta i drugih otpadaka odstranjen od lokacije objekta Administrativno Protokolarnog centra u Grmiji koji je bačen oko 500m u središtu šumskog masiva, na ivici puta i obližnjih izvora sa pitkom vodom i odmarališta. Svaki komentar je suviše. Oko ovoga proizlazi zaključak da nije teško zaključiti za protiv zakonitu izgradnju, za uske interese lične i u teškoj suprotnosti sa opštim interesom zloupotrebivši i najviše institucije zemlje.

Ostale štetne delatnosti u „Grmiji“

Ostale štetne delatnosti koja su prisutne u regionalnom parku „Grmija“ su seča mladih i veoma vrednih drveća za upotrebu u industriji; nečistoća (održavanje) šuma od starih drveća i drugih otpadaka, ne-sađenje šume i otklanjanje grmlja i žbunje. Zatim ima slučajeva kad se nekim licima dozvoljava da na ime privatne imovine, u okviru parka izgrađuju svoje vile, hoteljerske objekte i trgovinske radnje kao što je slučaj sa jednim građaninom kada je usred Grmije izjavljuje da je vlasnik jednog dela parka i ograđuje ovaj deo. Grmija ne može se održavati ni od PP „Hortikultura“ koja za svako vozilo koja ulazi u park uzima 1 € a sa druge strane nije podignut ni jedan rekreativno-sportski objekat pa ni jedan objekat za javni WC. Kada je reč o održavanju čistoće za svaku osudu je i ponašanje nekih građana koji ostavljaju iza sebe ambalažu i otpatke prehrambenih artikala i pića na mestima gde su bili na odmoru bez da pakupe ove stvari u kontejneru, zatim oštećenje i demolanje stolica, stolova i korpi za otpatke ionako u manjem broju.

Ovaj rad završavam jednim citatom iz Deklaracije Konferencije OUN-a posvećenom globalnoj zaštiti zemlje i održivom privrednom razvoju – agenda 21 održanoj u Juni 1992 u Rio De Žaneiro: „Država treba doneti zakone i druge pravne sadržajne akte za zaštitu okoline i sistematski prati odgovornost prema rušiteljima i drugih odgovornih prema životnoj sredini“.

Pokret Zelenih Kosova

Pripremio: Hysen Ibra

Sekretar Pokreta Zelenih Kosova

Posle nekih konsultativnih sastanka inicijativne grupe, koja je uglavnom sastavljena od nastavnika i stručnih intelektualaca raznih područja, odlučeno je da se formira nevladina organizacija koja se nazvala „Pokret Zelenih Kosova“. 22 April 1991 g. u Filološkom Fakultetu Prištinskog Univerziteta održana je prva osnivačka i izborna Skupština PZK, na kojoj su izabrani njihovi organi. Organi PZK su: Skupština, Rukovodstvo i Profesionalni Odbor. Ovaj pokret kasnije je osnivao i svoje ogranke po većem delu opština Kosova.

Pokret Zelenih Kosova registrovana je u dotičnom departamentu UNMIK-a br.5100102-8 datuma 29/02/2000 i jedna je od prvih organizacija koja je dala najveći doprinos na Kosovu sa jednim profesionalnim i doprinosnim potencijalom.

U nastavku aktivnosti učlanjenja PKZ njihovi simpatizeri i pristalice organizovali su desetak okruglih stolova, tribuna i konferencija gde su dali svoj doprinos pismeno i diskusijom na različitim poljima, podigli su glas protiv ekocida, urbocida i etnocida na Kosovu od 1989 i nadalje. Posle rata na Kosovu PKZ u različitim formama podigli su glas protiv rušenja, degradiranja i posle ratnih zagađenja, nemilosrdnih i neracionalnih ljudi koji seču šume divljo uništenje poljoprivredne zemlje sa izgradnjom i nekontrolisani eksploatori peska, šljunka, kamena i dr. Sa ciljem da bi imali jedan povoljniji ambijent organizovali smo mnogo konkretne akcije za čišćenje ambijenta u Prištini i ostalih centra na Kosovu.

Kao rezultat aktivnosti PKZ i kao posebna podrška školske omladine i studenata, očišćene su i uređena rečna korita, parkovi i ostale zelene površine, uređeno je i održavano i sportski tereni, organizovali smo akcije za sadnju sadnica i pošumljavanje ogolelih planinskih površina. Po selima smo radili na otvaranju novih puteva, da se uredi postojeći putevi i sa samodoprinosom da se radi na vodovodu, i na određivanju deponija otpadaka. Tako smo otklonili mnogo div-

ljih deponija otpadaka, koja su bile izvor infekcija i pretila epidemijom i dr. Na polju publicistike i obrazovanja, sa ciljem podizanja svesti građana u aspektu očuvanja ambijenta izdali smo list „Ekološki Magazin“ i po drugim novinama sastavili smo tekstove rada sa ciljem da bi propagandirali i da bi se usprotivili ovoj pojavi, delovanju i negativnih ponašanja i da ih podržimo, avansiramo i podignemo svest i dobar posao i ekološka delovanja. Po školama smo raspodelili besplatno „Ekološki Magazin“, postere i održavali smo nastavu protiv zagađenja okoline, protiv droge, zaštite od side, protiv upotrebe duvana i ostalih pojava koje štete okolini i zdravlju. Imali smo jednu dobru saradnju sa ambijentalnim organizacijama regiona a i šire sa kojim smo održali jednu permanentnu korespondenciju. Imali smo dobre veze sa zelenima Albanije, Makedonije, Mađarske, Nemačke, Francuske i SAD. U ovom okviru prisustvovali smo na nekoliko međunarodnim konferencijama sa karakterom sredine kao u Sofija-Bugarska, Federacija Zelenih Evrope koja je održana 25 Novembra 1995 i ponovo u Sofiji 10-12 Mart 2000g. sa temom dijalog Istok-Zapad.

Na ovom naučno-ekološkom skupu, zeleni Kosova između ostalog su tretirali problem uništene sredine pod rata: udaljavanje eksperata sredine albanaca za skoro 10 godina od Institucije Sredine, oštećenje zemlje za ciljeve izgradnje, nekontrolisana seča šuma, oštećenje rekreativnih centra u Klokot-Banji i dr. Posebno su stradale zelene površine po gradovima i prirodno - kulturno nasleđe. Kosovo je na poslednjem skupu Evropske Federacije Zelenih uvrštena je među ostalim Balkanskim zemaljama. Na kraju je vredno istaći da PZK kao najstarija organizacija sredine na Kosovu, nije podržana od Ministarstva Okoline i Prostornog Planiranja u dovoljnoj meri, naročito na učestvovanje u skupovima za okolinu. Polazeći od toga posle jedne kratke pauze mislimo da je došlo vreme da PZK ponovo bude ono što treba da bude: Jedan značajni akter u ambijentalnom životu na Kosovu.

Trenutne Prepreke do Samoodrživog Menadžmenta Resursa

Ekstrakt iz REC Publikacije 'Principi Održivog Razvoja'

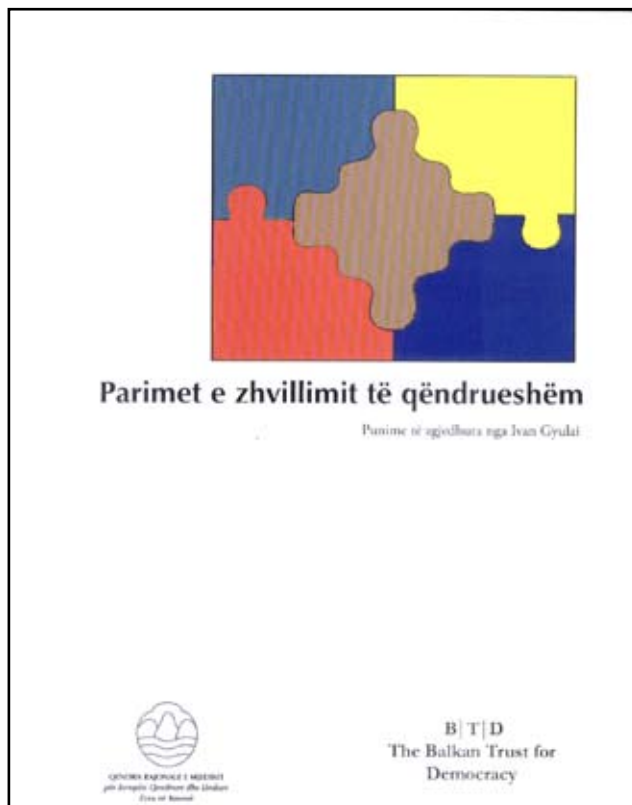
Od: Mathis Wackernagel PhD

Dok je jednostavno da se izgovori, samoodrživost je teška da se implementuje. Neke inicijative su uspesno smanjile ljudski pritisak na određene ekosisteme, ali u celini, covecanstvo nije doraslo izazovu da umanja, ili čak stabilizuje ljudski pritisak. Ima obilje razloga. Najprominentiniji može da bude da je izazov izgleda da je previše zastrasujuci. Suvise je zastrasujuci za "zlatnu milijardu" koja je blagoslovena sa neprocenjivim licnim bogastvom i materijalnim koriscenjem, posto im trenutna situacija obezbedjuje komforne zivote, dok bi njihove privilegije mogle da dodju u pitanje ako svet odabere samoodrživ put. Takodje je zastrasujuce za ostalih 5 milijardi clanova covecanstva, posto njima nedostaju resursi za mobilizovani razvoj koji ne unistava prirodna i socijalna dobra. Mnogi su uhvaceni u svakodnevno prezivljavanje u kom slucaju pravi skoro nemoguće da se odvoje resursu za preusmeravanje na nas zajednicki kurs.

Suviše malo institucija koje služe zlatnu milijardu su uzele aktivnu poziciju da obezbede samoodrživi put I da naprave progres ka merenju samoodrživosti. U suprotnosti, oni imaju sklonost da odrzavaju nejasnu debatu, koja lagodno nastavlja pritisak ka adresi Izazova, i zbog toga zadržava status quo. Ovo im omogucava da nadju utehu za njihove brige o buducnosti u ovakvim diskusijama, I takodje ne reskiraju isplativost za njihove akcije ili da moraju da napuste sistem koji odrzava njihove privilegije.

Neodredjenost je takodje unapredjena sa par nekonceptnosti u jezgru koncepta. Kao primer, ekoloski limiti se smatraju da su vidljivi i ocigledni. Ali oni nisu vidljivi. Najjuticajnijim donosioci odluka u svetu, ukljucujuci najprofesionalnije, zive urbane industrijske zivote gde nestasica nije prisutna u njihovim dnevnim rutinama. U suprotnom, urbani kupci uzivaju u eksploziji raznolikosti proizvoda, uzimajuci zdravo za gotovo osnovno snabdevanje energijom i cistom vodom.

Ni limiti nisu ocigledni. Kao sto je objasnjeno iznad, zbog mogucnosti prebacivanja, upotreba resursa mogu da se povecaju čak i kad su ekoloski limiti prestupljeni. Ovaj prebacaj unistava prirodne reserve i oslabljuje njen kapacitet regeneracije. Bez balansiranja nasih ekoloskih knjiga, mi necemo

znati dali ljudski rad na prirodnom "racunu" prebacuje prirodne "isplate interesa".

Takodje, drustvo ne može da opazi ekoloske limite kroz novcane stavke. Za bogatije ljude, cena resursa se smanjila tokom godina, kao sto je naglaseno duzom tradicijom ekonomskih studija. Čakstavise, cene jedino signaliziraju dostupnost resursa na trzistu, ne njenu dostupnost u biosferi.

Na kraju, mnogi su tvrdili da je nemoguće da se proceni sa sigurnoscu ostatak kolicine resursa. Ovo je tacno za vecinu neobnavljajucih resursa koji su skriveni u Zemljinoj kori. Ovaj argument se ne odnosi na čak vise kritичne obnavljajuce resurse, posto su one na površini i zbog toga vidljive i merljive.

Zbog svih ovih razloga, samoodrživi menadžment resursa je jedino moguć ako je samoodrživost definisana na način koji je isplativ i trajan sa ekoloskim realnostima. Ovaj document raspravlja sledeće sekcije kojima samoodrživost prilazi, sto je naglaseno gore, a koja može da služi kao stabilan i ultimativno racunski okvir izazova samoodrživosti menadžmenta resursa.